

NYHETSBRÉV NR 1 2000

FRÅN SVENSKA INDUSTRIMINNESFÖRENINGEN

SIM vässar profilen Handlingsprogram på gång

Svenska Industriminnesföreningen bildades för drygt tio år sedan. Mycket har hänt inom det industrihistoriska området under denna tid. SIM var 1989 den enda sammanslutning inom landet som verkade på nationell nivå för att tillgodose behovet av kommunikation och erfarenhetsutbyte.

Intresset för industrihistoria ökar ständigt och engagerar både professionellt och ideellt verksamma runt om i landet. Samtidigt ser vi en utveckling mot ett breddat perspektiv som omfattar hela industrisamhällets kulturarv.

Hela tiden bildas nya organisationer och sammanslutningar, som var och en arbetar på sitt sätt med det industriella arvet. SIM är inte längre ensam på arenan, vilket i sig är glädjande, då flera aktörer kan åstadkomma så mycket mer. På samma gång blir det svårare för en öppen och ideellt uppbyggd förening med små resurser, att göra sig hörd i mängden, att tala om att vi finns och vad vi gör.

Denna nya situation har föranlett styrelsen att besluta sig för att ta fram ett handlingsprogram. Vi avser att i korta och tydliga ordalag formulera varför en öppen och nationellt täckande förening som SIM behövs. Dessutom ska programmet innehålla förslag till åtgärder och strategier som ska göra föreningen mera allmänt känd, höja medlemsantalet, erhålla en förbättrad informationsspridning och utveckla samverkan med andra närliggande aktörer.

Till hösten hoppas vi kunna presentera ett handlingskraftigt program med sikte på framtiden! Har du idéer och synpunkter så behåll dem inte för dig själv utan hör av dig till oss i styrelsen.

Barbro Mellander
Ordförande

Årets industriminne 2000

Dags välja millenniets första pristagare

För sjätte året i rad utlyser SIM priset Årets Industriminne! Föreningens styrelse väljer pristagare bland de anläggningar som föreläs av landets läns- museer och länsstyrelser. Vi är angelägna om att få in förslag på lämpliga anläggningar i din region!

Avsikten är att priset ska stödja långsiktigt arbete med det industriella kulturarvet och belöna nyligen utförda, lovvärda insatser. Vid valet tar vi hänsyn till en rad kriterier som geografisk och branschmässig spridning, ideella insatser, nyskapande arbetsformer och långsiktiga lösningar för miljöns fortlevnad.

Priset Årets industriminne har hittills fått stor uppmärksamhet och själva prisutdelningen med kringarrangemang lockar ett flertal besökare.

Förslaget ska gärna innehålla bakgrundsmaterial som underlättar bedömningen. Det ska senast **den 15 juli** sändas till:

Anders Houltz
Avd för teknik- och vetenskapshistoria
KTH
100 44 Stockholm
Fax 08-24 62 63
E-post: houltz@tekhist.se

Tre aktörer om framtida samverkan kring industriarvet

Tre av de aktörer som arbetar för det industrihistoriska kulturarvet träffades i februari för att diskutera möjligheterna till ökat samarbete. Frågan har aktualiserats i takt med ett ökat intresse för industrihistoria.

Det rör sig om Svenska industriminnesföreningen, ArbetSam och Industrihistoriskt forum. De tre har olika inriktning, mål och medlemsbas, men verkar alla för ett levande svenskt kulturarv. Medan SIM är en allmän intresseförening,

öppen för enskilda och institutionella medlemmar, så utgör Industrihistoriskt forum snarare en nationell mötesplats med representanter för organisationer, företag och institutioner. ArbetSam, slutligen är ett samarbetsråd, som främst inriktat sig på de frågor som berör landets många arbetslivsmuseer, stora och små.

Många frågeställningar är gemensamma och rimligen borde möjligheterna för samverkan vara stora. Ett närmare samarbete i

kombination med tydligare gränser mellan föreningarnas verksamhetsområden kan förhoppningsvis komma medlemmarna till glädje i form av ökat utbud av aktiviteter som exkursioner och seminarier och på sikt kanske en gemensam tidskrift.

SIMs nya handlingsprogram ska formuleras i denna anda.

$1+1=3?$

Samverkan ger mervärde

Projekt kring arbetskraftsinvandring

Arbetskraftsinvandringen har varit betydelsefull för Sveriges utveckling i många avseenden. Arbetets museum har initierat ett projekt som ska visa dess betydelse under 1900-talet. Invandras berättelser ska bli temat i utställningar runt om i landet.

Arbetets museum hoppas få igång ett 25-tal lokala projekt där arbetslivsmuseer och invandrarföreningar samarbetar kring ortens arbetskraftsinvandring. De antagna projekten får ett ekonomiskt bidrag och utbildning om etnicitet, utställningsproduktion och pedagogik bland annat. De får också hjälp med organisation och marknadsföring.

Arbetet ska resultera i utställningar som öppnas den 1 juli 2001. En gemensam kampanj ska marknadsföra projektet både på riksplanet och på lokal nivå. Projektet Invandrad arbetskraft drivs i samverkan med ABF, Vuxenskolan, Arbetslivsinstitutet i Norrköping, Riksutställningar och Integrationsverket.

RAÄ gör branschstudier

Riksantikvarieämbetet har inlett branschstudier av verkstadsindustri och småskaliga vattenverk.

Avregleringen av elmarknaden får effekter även på industriarvet. Många *mindre vattenkraftverk* för elproduktion har de senaste åren rivits, lagts ned eller förändrat sin produktion eller lagts i malpåse. Studien ska utvisa omfattningen av dessa förändringar och i vilken utsträckning de påverkar kulturhistoriska värden. Projektansvariga är Helena Westin och Pernilla Nordström.

Den *mekaniska verkstadsindustrin* är föremål för en annan studie. Många verkstäder har rivits eller omvandlats för att verksamheten upphört eller flyttats. Syftet är nu att kartlägga vilken typ av anläggningar som bevarats, från vilken tid, vilken slags tillverkning de representerar och i vilka regioner de finns. Projektansvarig är Eva Dahlström.

- Läs mer på www.raa.se

SIMs styrelse

SIMs styrelse

Barbro Mellander, ordf.
Bitr. länstantikvarie/museichef
vid Regionmuseet i Skåne. Lång
erfarenhet av industriminnesvård
i Värmlands län.

Anders Houltz, sekr.
Doktorand vid Avdelningen för
Teknik- och Vetenskapshistoria
på KTH.

Carl-Magnus Gagge, kassör
Länsmuseichef vid Västmanlands läns
museum. Arbetat under många år med
industriminnesvård i Gävleborgs län,
bl.a. den kulturhistoriska satsningen
"Järnriket Gästrikland".

Jan af Geijerstam
Doktorand vid Avdelningen för Teknik-
och Vetenskapshistoria på KTH. Journalist och författare till boken *Arbetets historia i Sverige*. Utsedd till 1999 års
vånföreningsstipendiat av Arbetets
museums vänner.

Lars-Åke Everbrand
Kulturchef i Avesta kommun.
Drivande i projektet Koppardalen.

Björn Björck

Ingenjör vid Bjerkingens ingenjörbyrå i Uppsala. Inriktad på
industriminnesvård och forskning
kring bergshantering. Lång
erfarenhet av byggnadsvård.

Kersti Morger

Fil.dr. i kulturgeografi. Ansvarar
för kursen i industriminnesvård
vid kulturgeografiska institutio-
nen Stockholms universitet. Inter-
nationellt engagerad, bl.a. IBA-
Emscher Park i Ruhrområdet.

Industriminnen kartlagda i två län

■ Program ska lyfta Norrbottens industriarv

Det industriella genombrottet i Norrbotten kan bestämmas nästan på dagen när. Startpunkten förläggs till 1888, då Malmbanan togs i bruk. Industrier fanns visserligen tidigare men bättre kommunikationer fick utvecklingen att ta fart.

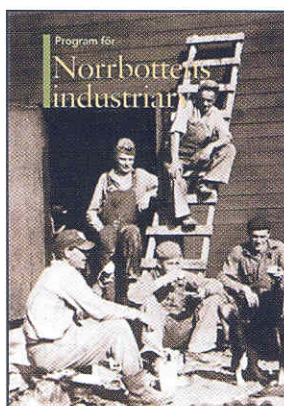
Idag ses Malmbanan som en del av ett teknologiskt "megasystem", tillsammans med malmgruvorna, hamnarna, Porjus kraftstation och Bodens fästning. Systemet är också ett av de tio industriminnen som Riksantikvarieämbetet föreslagit till ett nationellt handlingsprogram.

Länsstyrelsen i Norrbotten och Norrbottens museum har i ett gemensamt program lagt fram riktlinjer som ska stödja bevarandet av det industrihistoriska kulturarvet.

Programmet inleds med en genomgång av begrepp som kulturarv och industrisamhälle. Vad som är intressant, och därmed värt att bevara, är värderingar som förändras över tiden eftersom varje epok gör sin bedömning. Dagens inställning till industrisamhällets kulturarv karakteriseras av en helhetssyn, som å ena sidan omfattar människan i sin sociala och kulturella miljö och å andra sidan produktion, teknik och fysisk miljö.

Program för Norrbottens kulturarv

Länsstyrelsens rapportserie nummer 1/2000

■ Västmanlands industriarv inventerade

Västmanlands län är på många sätt ett utpräglat industrilän. Industrierna har påverkat landskap och bebyggelse i länets olika regioner, med gruvor och stålindustri, tegelbruk och metallindustri. Trots denna rikedom har en samlad översikt saknats.

Under 1998 och 1999 genomförde Västmanlands läns museum en inventering av länets industriminnen, vilken nu publicerats i rapportform. Ett av syftena var att skapa bättre underlag för bedömningen av industrimnesärenden. Varje avsnitt inleds med en kort historik och avslutas med litteraturtips. Förutom förslag på bevarandeåtgärder ska de olika objekten och miljöernas estetiska betydelse och historiska värde beaktas.

Avtryck av den industriella utvecklingen

Jean-Paul Darphin

Västmanlands läns museum, Länsstyrelsen i Västmanlands län, 1999

Nytt och nyttigt på webben

Delegationen för Industrisamhällets kulturarv

Delegationen ansvarar för utformning och genomförande av regeringens satsning på industrisamhällets kulturarv. Hemsidan ger mer information om deras mål och verksamhet, bland annat beslut om bidrag till projekt på området..

• www.sou.gov.se/kulturarv/presentation.htm

Arbetsam

Arbetslivsmuseernas samarbetsråd har till syfte att bygga nätverk, stärka arbetslivsmuseernas identitet, samordna arbetet i gemensamma frågor och förmedla kunskap. Hemsidan informerar om verksamheten och de 39 medlemmarna.

• www.arbetsam.com

Kultur nätet

Kultur nätet är en portal till kulturen i Sverige. Den innehåller tusentals länkar, även till vissa internationella sajter. Sök på allt från arkitekter och dans till myndigheter och utbildning. Du kan även anmäla din egen hemsida hit!

• www.kultur.nu

Svenskt kulturarv

Ett stort antal museer och andra kulturhistoriska besöksmål presenteras. Här kan man söka på namn, genom en landskapskarta, eller efter kategori.

• www.svensktkulturarv.com

Är du medlem i SIM?

Medlemskap kostar 150 kr (enskild person) eller 300 kr (företag) per år. Beloppet sätts in på pg 77 02 42-6. Medlemmar får SIMs Nyhetsbrev, inbjudan till konferenser och studiebesök bland annat.

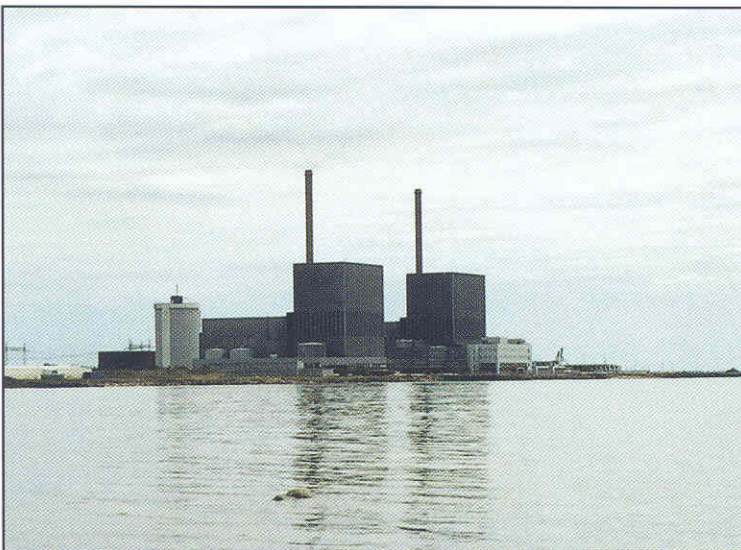
Vänd dig till någon i styrelsen om du vill veta mer.

Ska vi bevara Barsebäck?

Det är möjligt att kärnkraftverken snart tillhör historien. Åtminstone kan de så småningom bli en del av det industrihistoriska kulturarvet.

Frågan om kärnkraftverken och kulturarvet har aktualiserats av Industrihistoriskt forum som planerar att hålla ett seminarium kring Barsebäck och kulturarvsfrågor. Avsikten är att ta Barsebäck som utgångspunkt för en diskussion kring miljö och kulturarv, symboler och kulturarv, politik och kulturarv, liksom frågeställningar och problem som rör bevarandet av komplexa sentida industrianläggningar och stora tekniska system.

Inbjudan kommer att riktas till forskare i olika discipliner, representanter för kulturmiljösektorn och naturvärden, kommuner, ägare och förvaltare, samt företrädare för olika ståndpunkter i kärnkraftsfrågan. Finansieringen är ännu inte löst men målet är att hålla seminariet i mitten av oktober.

Barsebäcks kärnkraftverk kan snart tillhöra industriarvet.
Foto: Carl-Magnus Gagne

SIMSIMSIMSIMSIMSIMSIMSIMSIMSIMSIMSIMSIMSIMSIMSIMS
SIMsimSIMsimSIMsimSIMsimSIMsimSIMsimSIMsimSIMsimSI
SIMSIMSIMSIMSIMSIMSIMSIMSIMSIMSIMSIMSIMSIMSIMS

EN NY BOK

Verkstadsmiljöer under 1800-talet
Eva Dahlström
Symposium, 1999, inb.

Verkstadsindustrins framväxt under senare hälften av 1800-talet skedde i en brytningstid mellan hantverk och industri. I vilken utsträckning påverkade den äldre hantverksmässiga produktionen den industriella tillverkningen? Denna fråga är utgångspunkt för Eva Dahlströms doktorsavhandling *Verkstadsmiljöer under 1800-talet. Mekaniska verkstäder mellan hantverk och industri*. Hon söker också svar på frågan hur mekaniseringen påverkade den fysiska miljön i denna intressanta och rikt illustrerade bok.

Eva Dahlström gör tre ingående fallstudier av tre samtida och ungefär lika stora verkstadsindustrier: Överums bruk i Småland, Ludvigsbjergs mekaniska verkstad i Stockholm och Köpings mekaniska verkstad. De ligger i helt olika miljöer, landsbygd, småstad och storstad och Eva Dahlström tar upp frågan om lokaliseringen. Varför etablerades verkstadsindustri i vissa områden? Berodde det på att den byggde på en äldre hantverkstradition som gjorde en övergång till industri naturlig?

Företagsarkiv kan vara knapphändiga men genom analyser av den byggda miljön går det att finna indikationer på hur arbetet var organiserat och vilken status olika verksamheter hade. De visar också på sociala sammanhang som annars kan vara svåra att kartlägga.

NYHETSREVIJ FRÅN SIM nr 1 2000

Ansvarig utgivare	Barbro Mellander, efter 15 juli: Regionmuseet i Skåne, Box 134, 291 22 Kristianstad Tel: 044-13 52 47. Fax: 044-21 49 02. E-post:
Samordning	Carl-Magnus Gagne, Västmanlands läns museum, Slottet, 722 11 Västerås Tel: 021-15 61 15. Fax: 021- 13 20 76. E-post: carl-magnus.gagne@ltvastmanland.se
Redaktion och form	Gunilla Strömberg, Verbatim T&K, Lantvärnsgatan 8, 724 60 Västerås Tel: 021-14 83 73. Fax 021-38 13 73. E-post: gunilla_stromberg@hotmail.com